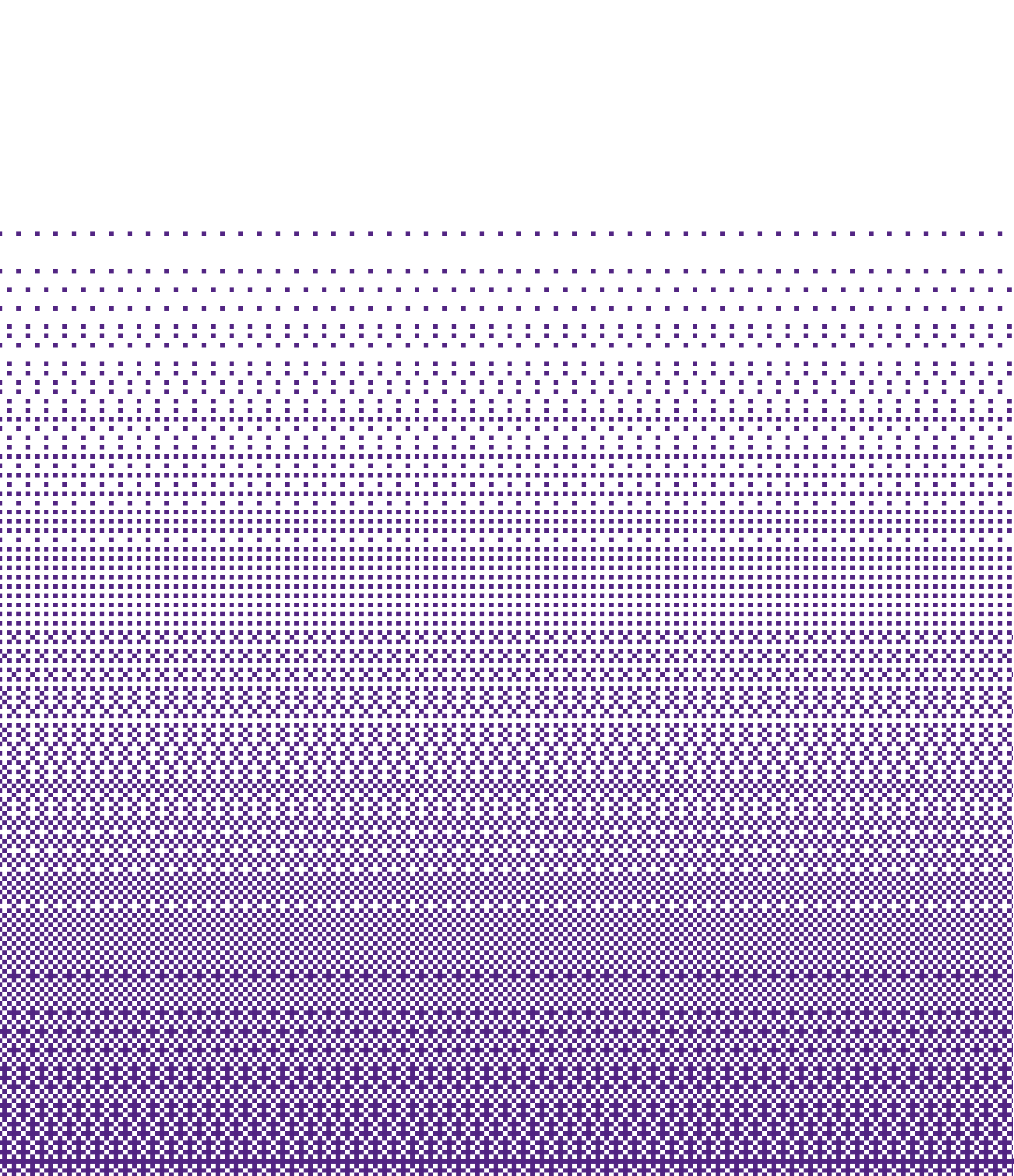

waag futurelab

Jaarverslag
2025

Bestuur	1
1. Inleiding	2
2. Programma	4
3. Bereik	6
4. Organisatie	7
5. Financiën	10
6. Positionering	10
Activiteiten	13
1. Onderzoek	14
2. Doorbraakprogramma's	21
3. Events	23
4. Academy	25
5. Communicatie	27
Bijlage 1. Projecten	31
Bijlage 2. Samenwerkingen met kunstenaars	33
Colofon	36

Bestuur

Marleen Stikker, Directeur/bestuurder

1. Inleiding

2025 is het eerste jaar waarin het beleidsplan *Toekomst is een werkwoord* tot uitvoer is gebracht. Het werken met onderzoeksprogramma's en doorbraakprogramma's heeft strategische helderheid gegeven. Door de aanscherping en herstructurering van de onderzoeksagenda hebben we vat gekregen op de veelheid van vraagstukken. Daarin neemt een nieuwe iteratie van de *Public Stack*, met publieke waarden uitgewerkt in zes dimensies, een funderende plek in. Deze is tijdens de 7e editie van de *Staat van het Internet* gepresenteerd.

Waag Futurelab staat met haar werk in het midden van de wereldwijde technologische ontwikkelingen en is relevanter dan ooit. De geopolitieke ontwikkelingen rond big tech in het afgelopen jaar hebben een grote impact op de wijze waarop de samenleving naar technologie kijkt. Het pact tussen big tech en Trump dwingt Europa om strategische autonomie en soevereiniteit hoog op de agenda te plaatsen. Het betekent ook dat de missie van Waag steeds beter begrepen wordt.

Technologie is niet neutraal. De waarden van degene die het ontwerpt werken door in de manier waarop technologie in- en uitsluit en hoe macht doorwerkt in onze samenleving. De roep om publieke waarden en alternatieven voor big tech zijn centraler komen te staan in het publieke debat. Woordvoerders van Waag zijn meer dan ooit in dat publieke debat betrokken. Van deskundigheidssessies in de Tweede Kamer, tot opiniepagina's en tv-optredens. De onderzoeks- en doorbraakprogramma's dragen concreet bij aan de alternatieven die Europa nodig heeft.

Want wat staat er op het spel? Het verlies van zeggenschap over vitale en kritieke infrastructuur en de pijnlijke constatering dat de Verenigde Staten openlijk Europa onder druk zet als deze met wetgeving grenzen bepaalt. Er is een hybride oorlogsvoering gaande en beïnvloeding van het digitale, publieke debat door buitenlandse actoren, bewust gericht op polarisatie en de ondermijning van rechtstaat en democratie. Ondertussen neemt de druk op de mentale gezondheid van jongeren toe door verslavende en

misleidende algoritmen en chatbots. Daarnaast groeit de groep mensen in de samenleving die niet gezien of bereikt wordt door digitale systemen. Om maar niet te spreken over de ondoorzichtige strijd om schaarse grondstoffen als energie en water door de machtspositie van hyperscales en datacenters. In het licht van planetaire begrenzing moeten we andere keuzes maken en aan alternatieve technologie werken. Dit alles vraagt om een integrale visie waarbij maatschappelijke, technologische, ecologische en economische weerbaarheid in balans is.

Waag heeft voor deze grote vraagstukken in de afgelopen decennia projecten, strategieën en coalities ontwikkeld die nu van pas komen. Met *Fairphone* is aangetoond dat het mogelijk is om een smartphone te ontwikkelen op basis van publieke waarden. In *MobiFree* wordt nu ook de software op de telefoon 'ontgoogled' waardoor misleidende en verslavende algoritmen en privacy schending niet mogelijk is. Met *Public Nodes* werken we aan alternatieven voor sociale media platforms waarvoor een bijzondere coalitie tot is stand gekomen. In de ambtswoning van de burgemeester van Amsterdam ondertekenden een tiental hoofdredacteurs en uitgevers de missie om van de sociale media platforms van big tech weg te gaan en zich te bekwamen in het open sociale web. Waag is ook initiator van *AI Create*, een informeel overleg waarin vertegenwoordigers uit de creatieve en culturele sector spreken over de effecten, mogelijkheden en gevaren van AI. Dat heeft zich vertaald in een coalitie rond Generatieve AI en de doorontwikkeling van het Nederlandse taalmodel *GPT-NL*. Met onze rol bij de Nationale

Wetenschapsagenda van NWO geven we de ruimte voor samenwerking tussen kunst, wetenschap en samenleving structureel vorm. Met het onderzoeksprogramma Regeneratieve technologie wordt een belangrijke stap gezet naar alternatieven voor de ecologische footprint van technologie. In dat kader is Waag een zgn. Zoöp geworden. Een coöperatieve organisatievorm die mensen en organisaties ziet als onderdeel van levende ecosystemen. Waag werkt aan oplossingen voor de toekomst, maar handelt ook in het nu. Met de dreiging van een internet black-out door oorlog of energie falen wordt met lokale communities, steden en developers gewerkt

aan *NodeNet*, een nood-communicatienetwerk op basis van radio technologie.

De aanwezigheid van het *FabLab* in het hart van onze organisatie speelt bij al deze ontwikkelingen een cruciale rol. *If you can't open it, you don't own it*, is het motto van de maker movement. Maken vormt de basis van ons werk. Niet kennis op de plank, of beter weten aan de wal, maar deel uitmaken van de oplossing, midden in de dynamiek van het maken.

2. Programma

Waag heeft de voorgenomen activiteiten uit haar beleidsplan, conform de beschikkingen van OCW en het Nederlands Fonds voor de Kunst, uitgevoerd.

Onderzoeksagenda & projecten

Op basis van het *beleidsplan '25-'28* is een onderzoeksagenda opgesteld. Met vijf onderzoeks- en drie doorbraakprogramma's onder een *theory of change*. De onderzoeksprogramma's zijn:

1. Publieke technologie
2. Regeneratieve technologie
3. Grip op vernieuwing
4. Planetaire verbeelding
5. Vaardigheden voor de toekomst

Funderend voor de onderzoeksagenda is het *Public Stack*-model. Dit benadrukt de planetaire context waarbinnen technologie ontworpen en geïmplementeerd wordt en zet de rol van de gebruiker centraal in het ontwerpproces. De *Public Stack* wordt toegepast als *assessment framework* voor bestaande technologie en als leidraad voor het ontwerp en de ontwikkeling van toekomstige.

De agenda heeft haar waarde al bewezen. De organisatie wordt op basis hiervan geherstructureerd (zie hieronder) en zij gaat voor meer cohesie en samenhang zorgen in de projecten en activiteiten. In het Activiteitenverslag (p. 13) gaan wij dieper in op de vele projecten waaraan dit jaar gewerkt is.

Doorbraakprogramma's

Public Nodes heeft dit jaar tractie gekregen. Sinds de inauguratie van Trump zagen we – net als na Musk's overname van Twitter – een sterke toename in interesse voor *Mastodon*, ook buiten onze traditionele achterban. We zijn daarom van start gegaan met de *#MakeSocialsSocialAgain* campagne en workshops, gericht op organisaties en particulieren. Met de eerdergenoemde *ambtswoningssessie* heeft een belangrijk deel van de journalistiek zich verbonden aan een transitie van *big tech* ecosystemen naar alternatieven die

hun businessmodellen rondom content en auteurschap wel respecteren. Zo verschuift onze positie van onderzoek naar strategie en kennisdeling over het strategische vraagstuk van onze tijd: strategische technologische autonomie.

Het Regieorgaan SIA heeft, mede naar aanleiding van het doorbraakprogramma *KunstxWetenschapxSamenleving*, nieuwe regelingen geopend voor artistiek onderzoek waar cultuurinstellingen en kunstenaars middelen kunnen aanvragen. Voor de Europese Commissie werd, i.s.m. een internationaal consortium, de impact geanalyseerd van het *S+T+ARTS-Programma* waarmee samenwerkingen tussen kunstenaars, wetenschappers, technici en onderzoekers wordt gesteund.

Met een *white paper*, geschreven in samenwerking met Tetem, SETUP, Internationale Architectuur Biënnale, Arcadia, De WAR en Fablab Oldenzaal, is het belang van het doorbraakprogramma *Werkplaats voor de Toekomst* beschreven. Er wordt gewerkt aan verdere plannen en financiering om projecten op te starten en impact te genereren.

Evenementen & exposities

Met publieksevenementen vertaalt Waag de kennis en methoden van haar onderzoek naar toegankelijke, inspirerende en verdiepende programma's voor een divers publiek. Er werden ruim 200 publieksprogramma's gerealiseerd in binnen- en buitenland.

Er zijn drie 'key events' waar Waag zich aan verbonden heeft: de *PublicSpaces conferentie*, *Dutch Design Week* en de *Staat van het Internet*. In dit jubileumjaar sprak directeur/bestuurder Marleen Stikker de 7e editie van de Staat van het Internet uit. Ze zette uiteen hoe we terug kunnen naar een internet waar we zelf controle hebben

over technologie en data en presenteerde de *Public Stack* als framework voor het ontwerp daarvan. De Dutch Design Week en de PublicSpaces conferentie werden goed bezocht met lovende recensies.

Het 10-jarig bestaan van het TextileLab werd gevierd met een expositie over het textielonderzoek, inclusief feestelijk avondprogramma en stadswandelingen over textielerfgoed in de buurt. Een reconstructie van de *Leestafel voor Oude en Nieuwe Media* was onderdeel van de spraakmakende tentoonstelling *Choose Your Filter!* bij het ZKM Centrum voor Kunst en Media in Karlsruhe, Duitsland waarin de belangrijkste interfaces sinds het begin van het publieke internet werden gepresenteerd. De Leestafel is door Waag in 1996 ontwikkeld en won in 1997 de *Rotterdam Designprijs*. Naast de tafel was *De Digitale Stad* (anno 1994) ook onderdeel van de expositie waarmee de unieke positie van Waag in de geschiedenis van de digitale cultuur werd geaccentueerd.

Ter ere van het 750-jarig bestaan van Amsterdam, cureerde het *Amsterdam Museum* de expositie *Amsterdam in Motion*. Waag maakt een jasje voor de burgemeester dat ontworpen en gemaakt is op basis van duurzame principes. Dit *100% Amsterdams textiel* is opgenomen in de tentoonstelling en er wordt over gesproken dit op te nemen in de permanente collectie van het museum.

Met 41 kunstenaars werd dit jaar samengewerkt in projecten, exposities en *residencies*. Doordat wij in onze onderzoekspraktijk standaard programmatische en budgettaire ruimte maken voor kunstenaars en creatieven kunnen wij budgetten voor creatieve praktijken ontsluiten – mits aanvragen worden gehonoreerd – die in de Nederlandse context weinig bestaan.

Academy

De *Fab Academy* en *Fabricademy*, zijn lokale ‘nodes’ in een globaal programma. De eerste richt zich op ontwerp en digitale fabricage, de tweede op innovatie in de textielindustrie. Ook dit jaar was er veel animo voor deelname. De *BioHack Academy*, met een focus op art-science en levende organismen, is doorontwikkeld van een langdurig programma naar kortere modules. De pilot van deze modules is voorlopig uitgesteld en wij beraden ons op de toekomst.

Samen met de *Hogeschool van Amsterdam* en het *Centre of Expertise Creative Innovation* werd de onlinecursus Publieke waarden in het digitale domein gemaakt. Een iteratie van de bestaande MOOC *Het internet is stuk*, in lijn met het Public Stack-model.

Een bijzondere vermelding verdient de lancering van het *Open Research Portal* van de gemeente Amsterdam. Een initiatief van de co-founder van Waag, *Caroline Nevejan* (Chief Science Officer Amsterdam) dat resultaten van al het onderzoek in de stad deelt met de samenleving. Waag is partner in deze portal en heeft hier al 27 verschillende publicaties van haar werk gedeeld. Variërend van de *routekaart voor democratische technologie* tot het *handboek publiek civiele samenleving*.

3. Bereik

Het bereik van Waag gaat verder dan de eigen kanalen die we inzetten. Alles wat wordt ontwikkeld wordt open source beschikbaar gesteld. Regelmatig worden publicaties, tools en modellen door derden gebruikt. Daarnaast zijn medewerkers doorlopend in gesprek met ambtenaren, politici, bedrijven, publieke instellingen, media, etc., en dragen we zo Waag’s missie verder uit. Er werd in de media ongeveer 370 keer over ons geschreven of gesproken. Een verdubbeling t.o.v. het voorgaande jaar. Daarbij is ook de zichtbaarheid van de merknaam verbeterd: waar in 2024 de naamsvermelding in 60% van de publicaties goed was, is dat in 2025 90%.

Het bereik via de onlinekanalen was ongeveer 1,3 miljoen (website, nieuwsbrieven, Mastodon, LinkedIn, Instagram). Onze online community in cijfers:

- Website: 212.641 bezoekers (+53%)
- Nieuwsbrieven: 13.826 subscribers (+44%)
- Sociale media: 25.083 volgers (-36%)*

* Dat het aantal volgers op sociale media terugloopt is het gevolg van het besluit om dit jaar te stoppen met Twitter/X, terwijl dat platform in 2024 nog wel werd meegeteld. Als Twitter in 2024 niet wordt meegerekend, is het aantal volgers op sociale media met 22% toegenomen.

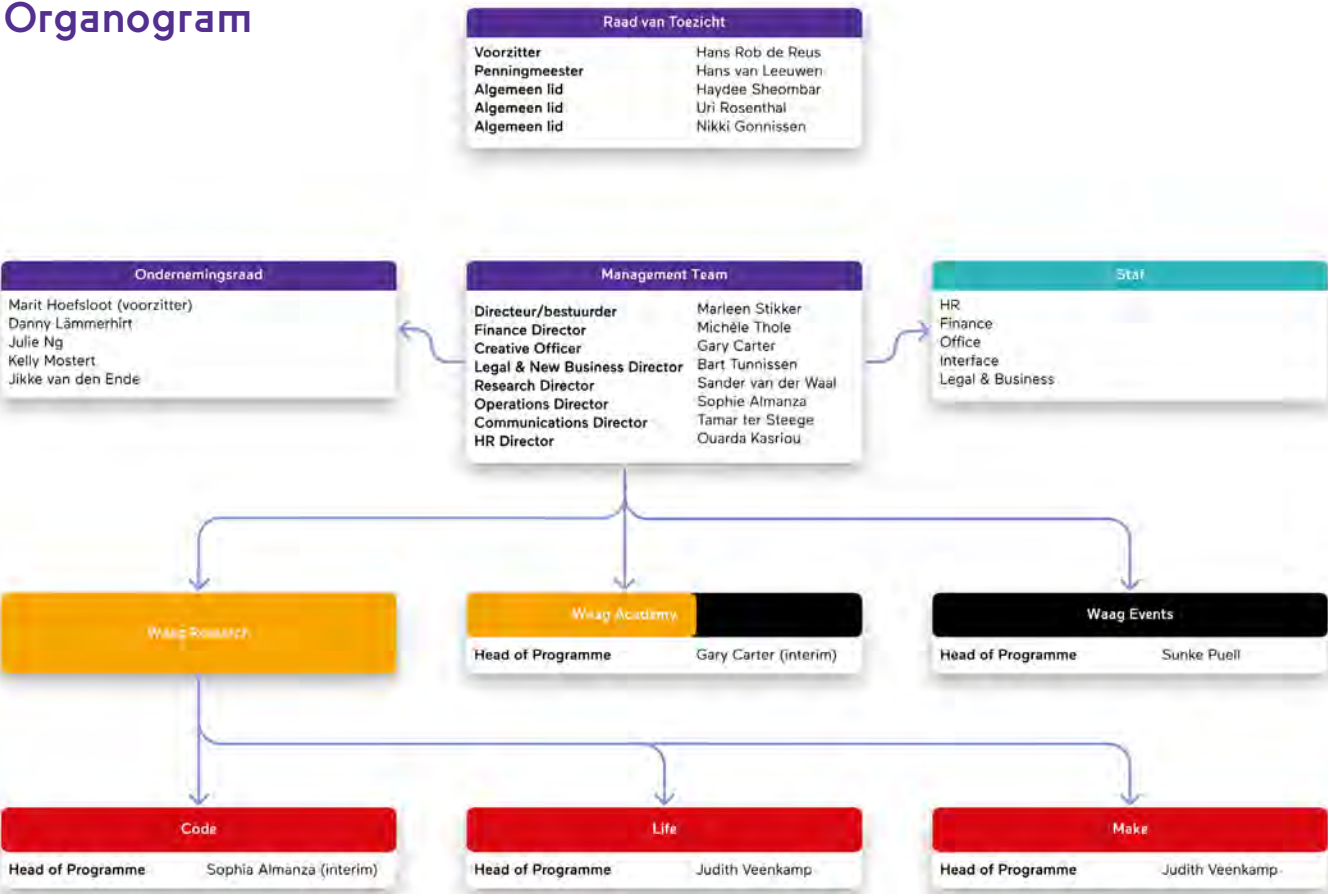

Plaatsing van een mesh-repeater hoog in Amsterdam, foto: Wardie Hellendoorn

4. Organisatie

De nieuwe onderzoeksagenda is aanleiding geweest tot een herstructurering van de organisatie onder de titel *Amplify*. Doelstelling is om de onderzoeksagenda en de organisatie beter op elkaar af te stemmen en de impact van de activiteiten te vergroten. Ook draagt het bij aan een diversificatie van inkomsten. De focus ligt op de vorming van één in plaats van meerdere onderzoeksgroepen, ondersteund door een ‘*impact cluster*’. *Amplify* is in Q4 uitgedacht met alle geledingen binnen de organisatie en wordt in de eerste twee kwartalen van 2026 geïmplementeerd.

Organogram

Organen & overleg

De organen van de organisatie functioneren goed. Het *Management Team* heeft een wekelijks overleg onder verantwoordelijkheid van Creative Officer Gary Carter, met de *Ondernemingsraad* is een ‘ways of working’ overeengekomen dat de wederzijdse verwachtingen helder maakt en het proces van samenwerking organiseert en de *Raad van Toezicht* functioneert goed. Alle overleggen en vergaderingen worden gedocumenteerd en de verslagen daarvan, waar mogelijk, gedeeld met de hele organisatie. Maandelijks komen alle medewerkers bij elkaar voor een *Waag Breed* overleg waar iedereen wordt bijgepraat over ontwikkelingen en nieuwe medewerkers, stagiairs, ingehuurd Zzp’ers en bij het programma betrokken kunstenaars en creatieven worden geïntroduceerd.

Welzijn & sociale veiligheid

Waag heeft de afgelopen geïnvesteerd in sociale veiligheid en welzijn. Onder leiding van de HR-afdeling, in samenwerking met de directeur/bestuurder, is een palet aan beleid gecreëerd. *Interne en externe vertrouwenspersonen* zorgen voor een structuur die borgt dat medewerkers zich ergens kunnen melden met eventuele problemen. Een *klachtenregeling ongewenst gedrag* biedt medewerkers vertrouwen dat er naar hun geluisterd wordt wanneer nodig en het *buddy* systeem zorgt ervoor dat nieuwe en/of jonge medewerkers begeleid worden in hun loopbaan en werkzaamheden. Mocht een medewerker liever met iemand anders praten dan is ook de bedrijfsarts direct te benaderen. De komende jaren wordt de focus verlegt naar het borgen van de sociale veiligheid. En die versterken door een feedbackcultuur die ervoor zorgt dat medewerkers zich kunnen uitspreken maar ook leren (h) erkennen wanneer zij worden aangesproken op hun taak of rol.

Codes

Waag heeft de principes van de *Code Culturele Governance* op orde. De directeur/bestuur legt op transparante wijze verantwoording af over beleid en resultaten. De RvT vervult haar taak op basis van haar statutaire verantwoordelijkheden en een reglement. De organisatie volgt de CAO

Nederlandse universiteiten en heeft een eerlijk en transparant beloningsbeleid voor zzp’ers, stagiairs, kunstenaars en creatieven. De missie ligt statutair vast en de visie krijgt vorm in beleidsplan en onderzoeksagenda en worden intern en extern gedeeld. Jaarlijks wordt daar middels de jaarrekening en het activiteitenverslag publiekelijk verantwoording over afgelegd en worden alle stakeholders betrokken. Er is aandacht en beleid voor diversiteit en inclusie binnen zowel bestuur, toezicht en medewerkers. Het risicomanagement is structureel ingericht, waarbij risico’s worden geïdentificeerd, beheerst en gerapporteerd. Medewerkers kunnen evt. misstanden melden en worden geholpen met problemen waar zij mee te maken krijgen. Jaarlijks wordt het eigen functioneren van organen, medewerkers en toezichthouders geëvalueerd en daarover verantwoording afgelegd.

Ook de *Fair Practice Code* is op orde. In 2023 is aangesloten bij de CAO Nederlandse Universiteiten. Wat een positieve impact heeft doordat wij beter kunnen concurreren op de arbeidsmarkt. Het beleid m.b.t. arbeidsovereenkomsten, inhuur derden, vergoedingen voor stagiaires is transparant voor de hele organisatie en wordt jaarlijks geëvalueerd. Medewerkers worden begeleid, werkdruk en balans privé-werk gemonitord. Met de Ondernemingsraad vier keer per jaar formeel overlegt en afgestemd zodat helder is wat gevolgen zijn van bestaand beleid zijn dan wel onbedoelde consequenties van nieuw beleid. RvT en Ondernemingsraad spreken jaarlijks zonder aanwezigheid van directeur/bestuurder dan wel management.

De *Code Diversiteit en Inclusie* is een complexer verhaal. In haar missie stelt de organisatie dat zij werkt aan een duurzame, rechtvaardige samenleving voor een open, eerlijke en inclusieve toekomst. O.a. is doelstelling dat Waag als organisatie een afspiegeling wil zijn van de Amsterdamse beroepsbevolking. Dat lukt redelijk maar wij zijn niet tevreden. Tegelijkertijd zijn wij er trots op dat onze medewerkers uit veel landen en culturen komen en dat de genderverdeling en leeftijd spreiding goed is. In de HR-procedure

geldt de regel dat bij geschikte gelijkheid er een voorkeur is voor kandidaten met een diverse achtergrond. Voor het eerst heeft dit jaar de HR-afdeling een jaarverslag opgesteld dat de basis vormt voor een interne evaluatie. De RvT participeert in het programma *'Divers en inclusief aan de top'* en heeft o.a. een stageprogramma voor mensen met een diverse achtergrond. Het publieksprogramma heeft een *Code of Conduct* waarin Waag zich uitspreekt om een veilige plek voor ontmoeting te faciliteren waarin iedereen

zich veilig en gehoord voelt zonder dat de open gesprekscultuur in het geding komt. O.a. een 'antiracisme' statement maakt hier onderdeel van uit. Maar ook wordt bij de programmering ervoor gewaakt dat die mensen die Waag op het podium vraagt en zet een afspiegeling van de samenleving zijn. In de partnerschappen wordt ook bewust gezocht naar veelstemmigheid. Wat zich o.a. manifesteert in de programmalijn *Publieke Technologie* waarin focus en aandacht is voor representatie en uitsluiting.

5. Financiën

In '25-'28 is de ambitie het weerstandsvermogen te verbeteren. Het beleid is om gedurende deze periode het weerstandsvermogen gemiddeld per jaar met € 100.000 te versterken. Waarmee wordt voortgebouwd op de periode '21-'24 waarin de focus lag op het ombuigen van het negatief eigen vermogen.

Dit jaar voegt Waag € 214.000 toe aan het weerstandsvermogen. De baten bedroegen € 5.425.000 en de lasten € 5.159.000. Het resultaat voor belastingen is daarmee € 266.000. De liquiditeit is positief en de solvabiliteit versterkt. Deze ontwikkelingen geven vertrouwen dat de organisatie de komende jaren financieel weerbaarder wordt.

6. Positionering

Dit eerste jaar in de beleidsperiode '25-'28 is succesvol verlopen. Het beleidsplan heeft de basis gelegd voor het herijken van de onderzoeksagenda. Met het formuleren van doorbraakprogramma's is er focus ontstaan op de doorwerking van onderzoek en het mobiliseren van partners om daarmee te versnellen en te vergroten. De publieksprogramma's, publicaties en campagnes zijn succesvol en dragen bij aan kennisontwikkeling en disseminatie.

De functie in de BIS als *Futurelab* voor design en technologie versterkt onze rol om bruggen te slaan tussen de verschillende disciplines en beleidsdomeinen van OCW enerzijds en anderzijds om de positie van ontwerp in de beleidsdomeinen van andere ministeries te versterken. We zien ernaar uit om in de komende jaren dit verder uit te bouwen.

Marleen Stikker
Directeur/bestuurder
Amsterdam, april 2026

Michael Pinsky's All the Tyres from Iceland te zien bij de NDSM-werf. Foto: Michael Pinsky

Activiteiten

Als Futurelab onderzoekt en ontwerpt Waag technologie voor een betere toekomst. De kernactiviteiten bestaan uit onderzoek, publieksevenementen, kennisoverdracht en communicatie.

1. Onderzoek

Op basis van het beleidsplan '25-'28¹ is een nieuwe onderzoeksagenda² opgesteld. Hierin zijn vijf onderzoeks- en drie doorbraakprogramma's geformuleerd, elk met eigen onderzoeksvragen onder een *theory of change*. De structuur van dit verslag volgt deze programmalijnen uit de onderzoeksagenda.

Public Stack

Een belangrijk onderdeel van de onderzoeksagenda is een nieuwe iteratie van het Public Stack-model, dat al in 2020 werd gelanceerd.

Het nieuwe model erkent beter de planetaire context waarbinnen technologie ontworpen en geïmplementeerd wordt, en zet nog nadrukkelijker de rol van de gebruiker centraal in het ontwerpproces.

De Public Stack vormt een rode draad in alle onderzoeksactiviteiten; als *assessment framework* voor bestaande technologie en als leidraad voor het ontwerp en de ontwikkeling van technologie die mens en maatschappij vooropzet.

Publieke technologie

Waag ontwerpt publieke technologie met en voor de samenleving. Daarvoor zijn onderzoeks- en ontwerpmethoden ontwikkeld om samen met mensen, ontwerpers en ontwikkelaars publieke technologie te bouwen. Ook onderzoekt Waag welke factoren het gebruik van technologieën bevorderen of belemmeren. Bijzondere aandacht is er voor digitale rechtvaardigheid, met onderzoek naar (digitale) systemen die inclusie bevorderen. Een greep uit de activiteiten:

In *Mobifree*³ zijn pilots gedraaid met 120 mensen uit verschillende doelgroepen, die het gebruik van open source en ethisch ontwikkelde mobiele telefoons hebben getest. De feedback uit de pilots biedt uitgangspunten voor ontwerpers en ontwikkelaars, en vormt de basis voor een handboek voor het ontwikkelen van open, eerlijke en inclusieve software (te publiceren in 2026).

Waag onderzocht hoe mensen grip krijgen op algoritmes⁴. Veel (overheid)beslissingen worden met behulp hiervan gemaakt, vaak zonder dat mensen begrijpen waarop de beslissing gebaseerd is. Het onderzoek benadrukt de noodzaak tot meer inzicht in de werking van algoritmes, om zowel burgers als ambtenaren in staat te stellen te reflecteren op het gebruik. Er is een online platform gebouwd dat het ontwikkelen van deze vaardigheden mogelijk maakt.

¹ Bekijk het [beleidsplan '25-'28](#)

² Bekijk de [onderzoeksagenda '25-'28](#)

³ Lees meer over het project [Mobifree](#)

⁴ Lees meer over Waag's onderzoek rondom algoritmen in de projecten [Balanced Choices](#), [Algo-Lit](#) en [Algo-Resist](#)

Voor de gemeente Amsterdam is onderzoek gedaan naar digitale ongelijkheid in de stad⁵. Samen met maatschappelijke partners zijn drempels en mogelijke oplossingen in kaart gebracht om lokale en digitale dienstverlening toegankelijk en rechtvaardig te maken. De gids *Lokale Verbindingen*⁶ presenteert aanbevelingen aan de gemeente om haar aanbod te verbeteren. De belangrijkste les: *digitale rechtvaardigheid betekent niet mensen meer digitaal meekrijgen, maar systemen zo inrichten dat ze werken voor alle mensen, ongeacht hun digitale geletterdheid!*

Het onderzoek rondom digitale rechtvaardigheid kenmerkt zich door een steeds nauwere samenwerking met partnerorganisaties binnen de sociale economie. Zo organiseerde Waag in een trein onderweg naar het *Global Social Economy Forum* een hackathon met ruim 60 vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Daar zijn de uitdagingen en kansen voor de sociale economie in kaart gebracht, als input voor de *Impact Agenda 2030* van de gemeente Amsterdam.

Op basis van het onderzoek *Trust-Based Banking*⁷ heeft de gemeente Amsterdam een motie⁸ aangenomen om onderzoek te doen naar *community vouching* voor ongedocumenteerden. Hierbij kunnen zij toegang krijgen tot bankdiensten en gemeentelijke voorzieningen, ook zonder burgerservicenummer.

Met *Commons Network* is een *Routekaart voor Democratische Technologie* opgesteld voor de gemeenschaps- en bredere sociale economie van de stad. De kaart schetst bouwstenen voor een democratisch digitaal ecosysteem, waarbij de

behoeften en ervaringen van lokale initiatieven worden vertaald naar concrete acties voor de stad.

Ook binnen de creatieve industrie zet Waag zich in voor publieke technologie. In HAMLET⁹ wordt met performance groepen en game studio's een methode geformuleerd waarmee creatieven op gelijkwaardigere wijze betrokken worden bij de ontwikkeling van AI-applicaties. De creatieve sector moet zelf kunnen bepalen welke technologieën worden ontwikkeld onder welke voorwaarden.

Waag bouwde met publieke instellingen aan *datacommons*. Met bibliotheken aan een aanbevelingsalgoritme op basis van *Solid-technologie*¹⁰ en met culturele aanbieders door heel Europa om datagebruik te verbeteren voor programmeren, prijsbepaling en publieksverbreding¹¹.

In tijden van crises is afhankelijkheid van het gecentraliseerde internet een risico. Bij stroomuitval kan digitaal contact onmogelijk worden, juist op momenten dat het essentieel is. Waag onderzocht hoe *low impact meshnetwerken* bijdragen aan een decentraal internet¹². Bij de *Staat van het Internet* (mei 2025) presenteerde Marleen Stikker een eerste prototype; inmiddels bericht NOS over de mogelijkheden van meshtechnologie in tijden van nood¹³. In de pilot *NodeNet*¹⁴ wordt de functionaliteit van meshtechnologie onderzocht met dertig apparaten in beheer van Amsterdammers.

Regeneratieve technologie

Waag pleit voor het ontwerpen van regeneratieve technologie vanuit een holistisch perspectief dat planeet, mensen en ander leven als uitgangspunten neemt. Het position paper *Designing Regenerative Technologies*¹⁵ biedt een nieuwe blik op duurzaamheid, als uitgangspunt van dit onderzoeksprogramma. Een greep uit de activiteiten:

Bij het ontwerp van regeneratieve technologie komen ecologisch bewustzijn en digitale creativiteit samen. In de *Designing Regenerative Technologies-demonstrator*¹⁶ bevragen kunstenaars de dominante narratieven van technologische vooruitgang. Zij onderzoeken hoe technologie op een planeetvriendelijke manier ontwikkeld en gebruikt kan worden.

In het afgelopen decennium is vanuit het *TextileLab* onderzoek gedaan naar textiel en natuurlijke verfstoffen, om de textielsector meer regeneratief te maken. De opgedane kennis en werkwijze zijn vastgelegd in het *TextileLab-mode*¹⁷, dat handvatten biedt voor de transitie naar regeneratieve textielpraktijken.

Ter ere van het 750-jarig bestaan van Amsterdam is samen met *The Linen Project* en een groep vakvrouwen een *100% Amsterdams kledingstuk*¹⁸ voor de burgemeester van Amsterdam gemaakt. Het kledingstuk is binnen de stadsgrenzen tot stand gekomen: materialen, ontwerp en productie. Het demonstreert hoe vanuit traditie en vakmanschap lokaal nieuwe waardeketens kunnen ontstaan, gebaseerd op duurzaamheid en circulariteit. Het jasje is opgenomen in de collectie van het *Amsterdam Museum* en te zien in de expositie *Amsterdam in Motion*.

Ook is er aandacht voor de meerstemmigheid van de levende omgeving. Zo is o.a. onderzocht hoe we ruimte voor water creëren. Het handboek *Stem van het water*¹⁹ bevat methoden, voorbeelden en interviews om te luisteren naar de stemmen op, in en rond het IJ: van menselijke gebruiker, van dieren, planten, schimmels en van het water zelf. In *AQUA MOTION*²⁰ werden residenties begeleid om met artistiek onderzoek in te zetten op innovatie voor duurzame watervoorziening.

Grip op vernieuwing

In samenwerking met bewoners, overheden en experts werd gewerkt aan vraagstukken in de leefomgeving, op een manier dat mensen grip op vernieuwing krijgen. De focus ligt op hoe gemeenschappen technologie inzetten om eigenaarschap over hun leefomgeving te krijgen, en hoe zij medeontwerper van die technologie worden. Cruciaal daarin zijn wederkerige relaties tussen gemeenschappen, overheden, kennisinstellingen, bedrijven en de levende omgeving. Een greep uit de activiteiten:

In het langlopende, succesvolle burger-wetenschapsproject *Hollandse Luchten* is een nieuwe mijlpaal bereikt. De meetgroep wilde al lange tijd meten op het fabrieksterrein van Tata Steel om een dekkend meetnet te creëren. Dankzij de samenwerking in *Hollandse Luchten* is dat gelukt. Naast de metingen die gedaan worden door kennisinstellingen, de overheid en Tata Steel zelf, is er nu ook burgerwetenschapsdata toegankelijk²¹.

Het succes van *Hollandse Luchten* werd ook onderstreept door het ontvangen van de eervolle vermelding van de *European Union Prize for Citizen Science 2025*²². Deze prestigieuze prijs

⁵ Lees het onderzoek [De digitale kloof overbruggen](#)

⁶ Bekijk de aanbevelingen in de [gids Lokale Verbindingen](#)

⁷ Lees meer over het project [Trust-Based Banking](#)

⁸ Bekijk de [motie voor community vouching](#)

⁹ Lees meer over het project [HAMLET](#)

¹⁰ Lees meer over het project [Balanced Choices](#)

¹¹ Lees meer over het project [EXCENTRIC](#)

¹² Lees meer over het project [MeshTesting](#)

¹³ Lees het [artikel van de NOS](#)

¹⁴ Lees meer over het project [NodeNet](#)

¹⁵ Lees het position paper [Designing Regenerative Technologies](#) (in het Engels)

¹⁶ Bekijk de [Designing Regenerative Technologies-demonstrator](#) (in het Engels)

¹⁷ Bekijk het [TextileLab-model](#)

¹⁸ Lees meer over het project [100% Amsterdams textiel](#)

¹⁹ Bekijk het handboek [Stem van het water](#)

²⁰ Lees meer over het project [AQUA MOTION](#)

²¹ Lees meer over de [sensoren op het fabrieksterrein van Tata steel](#)

²² Lees meer over de [eervolle vermelding van Hollandse Luchten](#)

wordt jaarlijks uitgereikt aan de meest opvallende burgerwetenschapsinitiatieven voor hun sociale en politieke impact voor een duurzame samenleving in Europa.

Waag is pionier op het gebied van *citizen science*, onder andere als trekker van NWA-route *Smart Liveable Cities*. Doel hierin is bewustzijn creëren door de kracht van gezamenlijk onderzoek door burgers, overheid, organisaties en wetenschap. Een mijlpaal in het verstevigen van de positie van burgerwetenschappers was de uitnodiging van de Provincie Noord-Holland aan het burgermeetnetwerk van Hollandse Luchten om deel te nemen aan verschillende beleidsprocessen.

Dat het belang van burgerwetenschap steeds breder wordt gedragen, bleek ook uit de uitverkochte eerste editie van Kennis Maken, de nationale *Citizen Science Expo*. Ruim 220 burgerinitiatieven, onderwijzers, wetenschappers, beleidsmakers en andere geïnteresseerden kwamen samen om kennis te maken en de staat van burgerwetenschap te verkennen.

Speciaal voor bibliotheken en maatschappelijke organisaties is *De Wegwijzer – aan de slag met burgerwetenschap*²³ ontwikkeld. Deze gids helpt organisaties op weg in het samenwerkingsproces: van tips over het vormen van communities en het samen onderzoek doen tot inspirerende praktijkvoorbeelden.

In 2025 is officieel *MeentCoop*²⁴ gelanceerd, een Amsterdamse coöperatie die zich inzet voor de ontwikkeling van de gemeenschapseconomie. Waag is medeoprichter en betrokken als bestuurslid en als begeleider van een versnellingsprogramma voor lokale initiatieven.

Planetaire verbeelding

Waag daagt uit tot planetaire verbeelding: de ontwikkeling van nieuwe perspectieven op hoe

ons beeld van de planeet tot stand komt. Alleen daarmee kunnen we uitdagingen adresseren die geworteld zijn in systemen die moeilijk te veranderen zijn. Daartoe wordt onderzocht hoe artistieke praktijken, cultuur- en geesteswetenschappen en milieu- en ruimte-technologieën nieuwe vormen van planetaire verbeelding voortbrengen. Een greep uit de activiteiten:

In de *More-than-Planet Atlas*²⁵ is in kaart gebracht welke vormen van kennis over de planeet er zijn en erkend worden. Samen met meer dan honderd kunstenaars en partners is onderzocht hoe we met behulp van aardobservaties, satellietdata, kunst, cultuur en filosofie tot nieuwe, inclusieve manieren komen om de planeet te begrijpen en af te beelden. Tegenover de dominante verhalen over het Antropoceen en de aarde als systeem wordt een *Planetary Public Stack* gesteld: een kader voor verbeelding en co-existentie dat meerdere manieren van planeetvorming erkent.

Waag werkte samen met het NWO Zwaarte-krachtprogramma *Ethics of Socially Disruptive Technologies*. Uitgangspunt is de inzet van artistiek onderzoek om de ethiek van technologie-ontwikkeling ten aanzien van de maatschappij tastbaar te maken. Kunstenaar Ana Maria Gomez Lopes onderzoekt binnen het programma de ethiek van exploitatie van ruimtelichamen, zoals manen en kometen.

Ook dit jaar zijn de residenties van twee kunstenaars, Kexin Hao en Michèle Boulogne, mogelijk gemaakt dankzij het *3Package Deal-programma* van het AFK. Beide kunstenaars presenteerden hun werk tijdens een *Waag Open-programma*.

De samenwerking met de *Libre Space Foundation* (LSF) is voortgezet, gericht op open en toegankelijke satellietinfrastructuren, met gezamenlijke workshops tijdens de *Fab*

Conference in Brno en de *Open Source Satellite Workshop* in Athene. Met het wereldwijde *Fab Lab-netwerk* is gewerkt aan de ontwikkeling van *FabSat*, een instapmodel satelliet dat direct klaar is voor de ruimte, gebaseerd op het open-source satellietplatform *Qubik*. Het doel is een bredere maatschappelijke en culturele betrokkenheid bij ruimte-infrastructuren mogelijk te maken.

Vaardigheden voor de toekomst

De invloed van technologische ontwikkelingen op onze maatschappij en democratie vraagt om nieuwe vaardigheden. Waag onderzoekt en ontwikkelt *best practices* voor een leven lang leren. De ontwikkeling van huidig en toekomstig burgerschap – met name in relatie tot opkomende technologieën – staat centraal. Een greep uit de activiteiten:

In het *Critical ChangeLab*²⁶ zijn maakonderwijs-activiteiten ontwikkeld om actief burgerschap van jongeren tussen de 11 en 18 jaar te stimuleren. Ook zijn beleidsaanbevelingen gepubliceerd over burgerschapseducatie voor een duurzame Europese democratie²⁷. Voor docenten is een handboek gemaakt (te publiceren in 2026) om de discussie over democratie te starten en jongeren aan te moedigen om zelf verantwoordelijkheid te nemen als burger.

Digitale geletterdheid is een belangrijk onderwerp in het scholencurriculum. Daartoe is een *game based learning* programma ontwikkeld voor digitale geletterdheid in het onderwijs, met de *augmented reality-game Escape Fake*²⁸. Leerlingen en studenten leren al spelende om des- en misinformatie te herkennen en om hiermee om te gaan. *Escape Fake* won de *European Digital Skills Award 2025* in de categorie onderwijs.

In *Hacking the Machines*²⁹ is onderzocht hoe het hacken van de machines van een Textile- of

FabLab nieuwe kansen creëert voor het behoud en vernieuwen van traditionele ambachten. Het resultaat is de *HaptiColor-machine*: een textielprinter voor het aanbrengen van biochromen met een interactieve en haptische invoer. Met deze invoer blijft het tastbare van het menselijke maakproces in stand.

²³ Bekijk [De Wegwijzer - aan de slag met burgerwetenschap](#)

²⁴ Lees meer over [MeentCoop](#)

²⁵ Bekijk de [More-than-Planet Atlas](#) (in het Engels)

²⁶ Lees meer over het [Critical ChangeLab](#)

²⁷ Bekijk de [aanbevelingen voor burgerschapseducatie](#)

²⁸ Lees meer over het project [Escape Fake](#)

²⁹ Lees meer over [Hacking the Machines](#)

Burgemeester Femke Halsema met jasje gemaakt van 100% Amsterdams textiel ter ere van 750 jaar Amsterdam. Foto: Wardie Hellendoorn

2. Doorbraakprogramma's

Via drie doorbraakprogramma's zet Waag zich in voor transitie op grotere schaal aansluitend op de *theory of change* uit de onderzoeksagenda.

Public Nodes

Met Public Nodes wordt ingezet op een transitie naar sociale media vormgegeven vanuit publieke en maatschappelijke waarden waarbij gebruikers zelf bepalen hoe hun newsfeed eruitziet en moderatie plaatsvindt. Een greep uit de activiteiten:

De inauguratie van Trump en de daarbij zichtbare verstengeling van big tech met politieke macht maakten voor veel mensen duidelijk dat actie noodzakelijk is. Waag's positie rond het belang van digitale autonomie kreeg momentum. Samen met Bits of Freedom, PublicSpaces, DeGoedeZaak en Noorderlicht is de campagne *#MakeSocialsSocialAgain*³⁰ gelanceerd met de oproep om actief in te zetten op alternatieve platformen. Waag organiseerde o.a. helpdesks voor mensen en organisaties met interesse in de overstap naar alternatieve sociale media.

Tijdens de *PublicSpaces Conferentie* zijn de *TheNextSocials*³¹ gelanceerd. Dit initiatief stimuleert de ontwikkeling van alternatieve sociale media in samenwerking met publieke organisaties, met specifieke aandacht voor mentale gezondheid. Het bouwt voort op eerder onderzoek naar *PubHubs*, waarin de toepassing van dit protocol voor gemeenschappen is getest.

Bij de transitie naar alternatieve sociale media vullen de nieuwsmedia een belangrijke voorbeeldfunctie. Daartoe is, in samenwerking met het kabinet van de burgemeester van Amsterdam, een groep nieuwsredacties bij elkaar

gebracht. De aanwezigen ondertekenden de intentie om de transitie naar decentrale sociale media in te zetten. Waag faciliteert doorlopend dit proces met sessies en kennisuitwisseling. In november 2025 deden de nieuwsmedia in lijn met Public Nodes een beroep op de informateur om de veiligheid van de informatievoorziening tot urgent thema te maken in de formatie-besprekingen³².

Om alternatieve sociale media succesvol te maken, moet de moderatie van content op orde komen. Waag onderzocht welke rollen en verantwoordelijkheden maatschappelijke organisaties innemen in het modereren van sociale media, specifiek in de context van het federatieve internet ofwel de *fediverse*. Verschillende aanbevelingen zijn geformuleerd om maatschappelijke moderatie te ondersteunen³³.

Met een *Mastodon*-server in eigen beheer test Waag *ActivityPub* als infrastructuur voor alternatieve platformen. Het populairdere *Bluesky* draait op het AT-protocol, dat veelbelovend is voor grotere platformen, maar voldoet (nog) niet aan de voorwaarden die het Public Stack-model aan technologie stelt. Waag was nauw betrokken bij de beweging om hosting van de infrastructuur onder *Bluesky* binnen Europa mogelijk te maken. Inmiddels is deze Europese hosting gerealiseerd door *Eurosky*. Waag is actief betrokken bij het versterken van Europese zeggenschap over data en moderatie, onder andere i.s.m. de *Modal Foundation* en de *Atmosphere community*. Met het Stimuleringsfonds voor Journalistiek wordt hierin samengewerkt.

Kunst x Wetenschap x Samenleving

Met dit doorbraakprogramma wordt ingezet op een structurele erkenning en financiering van artistiek onderzoek en een herijking van de relatie tussen kunst en wetenschap. Het programma startte in 2024 met een symposium, en is in de loop van 2025 doorontwikkeld met de partners *Akademie van Kunsten*, *De Jonge Akademie*, *KNAW*, *Kunsten '92* en platform *Kunst»Onderzoek*. Een greep uit de activiteiten in 2025:

Mede als resultaat van het symposium heeft Regieorgaan SIA, in samenwerking met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Fonds Cultuurparticipatie, in 2025 twee nieuwe regelingen geopend voor artistiek onderzoek. Een ander resultaat is dat NWO aangeeft de NWA ORC regeling van de Nederlandse Wetenschapsagenda open te stellen voor cultuurinstellingen en kunstenaars. Waag is vertegenwoordigd in de stuurgroep van de NWA Kunstroute en schreef mee aan thema's van verschillende andere routes.

Met het rapport *Closing the Loop*³⁴ is de impact geanalyseerd van de *S+T+ARTS Prize*. Het *S+T+ARTS-programma* is een initiatief van de Europese Commissie, opgezet om samenwerkingen tussen kunstenaars, wetenschappers, technici en onderzoekers te ondersteunen. Waag identificeerde de voorwaarden voor excellentie van kunstgedreven en transdisciplinaire projecten. Het rapport maakt duidelijk wat kunstgedreven innovatie kan betekenen voor de industrie, beleidsmakers, culturele organisaties en de onderwijs- en onderzoeksector.

Werkplaats voor de toekomst

Met Werkplaats voor de toekomst versterkt Waag de rol van culturele werkplaatsen om bij te dragen aan de grote maatschappelijke transitie waar we als samenleving voor staan. In een *white paper*³⁵ is, in samenwerking Tetem, SETUP, Internationale Architectuur Biënnale, Arcadia, De WAR en Fablab Oldenzaal, het belang van het programma voor Nederland beschreven.

Het succes van de organisatie van spreekuren en helpdesks door het land als onderdeel van *#MakeSocialsSocialAgain* liet zien hoe deze genetwerkte aanpak van waarde kan zijn. Door gezamenlijk activiteiten te programmeren waar mensen vaardigheden ontwikkelen om bij te dragen aan maatschappelijke transitie, versterkt het netwerk maatschappelijke weerbaarheid.

³⁰ Lees meer over de campagne *#MakeSocialsSocialAgain*

³¹ Lees meer over *TheNextSocials*

³² Lees het artikel over de oproep in het NRC

³³ Lees het rapport *De opkomst van maatschappelijke moderatie*

³⁴ Lees het rapport *Closing the Loop* (in het Engels)

³⁵ Lees het *white paper* *Werkplaats voor de toekomst*

3. Events

Met publieksevenementen vertaalt Waag de kennis en methoden van haar onderzoek naar toegankelijke, inspirerende en verdiepende programma's voor een divers publiek. Er werden ruim 200 publieksprogramma's gerealiseerd, zowel in de Waag op de Nieuwmarkt in Amsterdam, als op externe locaties in binnen- en buitenland. Een greep uit de activiteiten:

Waag Open

Elke eerste donderdagavond van de maand opende Waag haar deuren voor een reeks workshops, waar iedereen zonder voorkennis aan deel kon nemen. Het programma behandelde onderwerpen als alternatieve sociale media, desinformatie, quantumtechnologie, mycelium als bouw materiaal, natuurlijke textielverf en ruimte-technologie.

De Staat van het Internet

In dit jubileumjaar sprak directeur Marleen Stikker de zevende editie van de lezing uit³⁶. Ze zette uiteen hoe we terug kunnen naar een internet waar we zelf controle hebben over technologie en data. Deze uitverkochte editie vond plaats in de Brakke Grond.

PublicSpaces conferentie & Hyperlink

De drukbezochte vijfde editie werd geopend door de Canadese *tech critic* en schrijver Paris Marx³⁷. De conferentie werd dit jaar voor het eerst gecombineerd met *Hyperlink*, een laagdrempelige, interactieve dag waarop een breed publiek exposities, workshops en talks bezocht.

Expositie Chromatic Relations

Het 10-jarig bestaan van het TextileLab³⁸ is gevierd met een expositie over Waag's textielonderzoek, inclusief feestelijk avondprogramma en stads-wandelingen over het textielerfgoed in de buurt. *Chromatic Relations* was onderdeel van de designroute GLUE Amsterdam.

Dutch Design Week: Verkeerd verbonden

Waag's stand bij de *Dutch Design Week* stond in het teken van (a)sociale media. De installatie met een *desktop documentary*³⁹ in een knalgele telefooncel daagde bezoekers uit om kritisch na te denken over sociale media van big tech en om alternatieven te verkennen. Ook is een verkiezingsdebat georganiseerd over de digitale samenleving.

Expositie Hortus ex Machina

De tentoonstelling *Hortus ex Machina* bij innovatiecentrum *Tomatoworld* verkende het kruispunt van technologische innovatie en zorg voor plant, mens en arbeid in glastuinbouw. Kunstenaars deden onderzoek in kassen en reflecteerden op de beloften van hyperoptimalisatie in de glastuinbouw en de ethische en de ecologische implicaties. Experts uit de glastuinbouw benadrukten de meerwaarde van de input van kunstenaars om innovatie op het gebied van arbeid binnen de sector verder te brengen.

Kunstinstallaties op locatie

Een reconstructie van de *Leestafel voor Oude en Nieuwe Media* (1996) was in 2025 onderdeel van de tentoonstelling *Choose Your Filter!* bij het *ZKM Centrum voor Kunst en Media* in Karlsruhe, Duitsland, waarbij de verkenning van mens-computer interactie, toegang tot digitale kennis

en de rol van design in het vormgeven van media werd bevraagd.

In de vijver bij het *Van Abbemuseum* in Eindhoven was *Vortex Harmonies* van Arcangelo Constantini te zien: een openluchtinstallatie die kunst en wetenschap combineert voor het verbeteren van waterkwaliteit. De installatie was het resultaat van Constantini's S+T+ARTS-residentie. Ook Michael Pinsky was artist-in-residence. Zijn werk *All the Tyres from Iceland*, dat gebruikte banden transformeerde tot installatie over waarde en duurzaamheid, was te zien bij de NDSM-werf.

Ter ere van het 750-jarig bestaan van Amsterdam, cureerde het *Amsterdam Museum* de expositie *Amsterdam in Motion*. Het jasje dat Waag maakte voor de burgemeester uit 100% Amsterdams textiel is opgenomen in de tentoonstelling en wordt onderdeel van de permanente collectie.

Externe podia

Medewerkers stonden bij ruim 80 externe evenementen op het podium als spreker, met een publiek van 6.800 mensen. Er werden lezingen en workshops verzorgd bij onder andere Amsterdam InChange, het jaarcongres Schone Luchten Akkoord, VSC, het Nederlandse AI congres, GLUON, AIXDESIGN Festival, FAB25, Ars Electronica, Digital Democracy Conference, GovTechDay, Society 5.0 Festival, Facts to Act Festival, Smart City Expo, het Symposium Gezonde Leefomgeving, de Week van de Participatie, Cinekid, het Warming Up Festival en de Week van Open Amsterdam.

³⁶ Kijk de [Staat van het Internet 2025](#) terug
³⁷ Kijk de [opening van de PublicSpaces conferentie](#) terug
³⁸ Lees [10 highlights uit 10 jaar Waag's TextileLab](#)
³⁹ Bekijk de [desktop documentary Verkeerd verbonden](#)

4. Academy

In de educatieve programma's wordt kennis over methoden en technologieën met het onderwijs en professionals gedeeld en overgedragen. Een greep uit de activiteiten:

De jaarlijkse *Fab Academy* en *Fabricademy* zijn georganiseerd, met Waag als lokale 'node' in deze globale programma's. De eerste richt zich op ontwerp en digitale fabricage, de tweede op innovatie in textielontwikkeling. De resultaten werden onder andere gepresenteerd tijdens het avondprogramma met aansluitende expositie *Interweaving innovation: Crafting the future of textiles*.

De *BioHack Academy*, met een focus op art-science en levende organismen, is doorontwikkeld van een langdurig programma naar kortere modules. De pilot van deze modules is voorlopig uitgesteld.

Ook is gestart met de ontwikkeling van de *Public Stack Academy*, gericht op kritische evaluatie en ontwerp van technologie. Een pilot vond plaats in Cairo (Egypte) als onderdeel van een samenwerking met de *Arab Digital Expression Foundation* (ADEF). Een belangrijk resultaat was de ontwikkeling door deelnemers van een woordenlijst met Arabische termen die van toepassing zijn op het digitale domein. De *Public Stack Academy* werd officieel gelanceerd met een academie voor de Gemeente Amsterdam (Directie Digitale Strategie en Informatie).

Waag is mede-initiatiefnemer en partner van *Maakplaats021*: het netwerk van openbare maakplaatsen in filialen van de OBA, waar ieder jaar duizenden kinderen (8-12 jaar) digitale vaardigheden en ruimtelijk inzicht leren. Inmiddels draait dit programma zelfstandig en is het verbonden

aan het landelijk innovatieprogramma *TechKwadraat*, waarvan de werkzaamheden eind van het jaar zijn gestart.

Publieke waarden in het digitale domein

Samen met de *Hogeschool van Amsterdam* en het *Centre of Expertise Creative Innovation* is de onlinecursus Publieke waarden in het digitale domein gemaakt. Het is een iteratie van de bestaande MOOC *Het internet is stuk*, in lijn met het vernieuwde Public Stack-model.

Educatieve programma's

Waag werkt regelmatig samen met scholen, educatieve en culturele organisaties om leeromgevingen, programma's en workshops te ontwikkelen en faciliteren. Zo is voor het Barleusgymnasium een datawandeling ontwikkeld in de Leidse buurt van Amsterdam. Deze maakt onderdeel uit van het programma digitale geletterdheid voor de vakken aardrijkskunde en mediawijsheid en zal de komende jaren door alle tweede klassen worden gebruikt.

Samen met de *ELJA Foundation* werd de eerste editie van de *Future Matters Hackathon* georganiseerd. Tijdens dit tweedaags evenement werkten meer dan 60 mbo-studenten van het ROC Noord aan een maatschappelijke, digitale uitdaging: ontwerp het sociale platform van de toekomst dat creativiteit en verbinding tussen jongeren stimuleert. De hackathon liet zien hoe krachtig de combinatie van jong talent, maatschappelijke thema's en creatieve technologie is⁴⁰.

Verven met natuurlijke pigmenten in Waag's TextileLab. Foto: Wardie Hellendoorn

Voor het Amsterdam Museum is een workshop georganiseerd waarin deelnemers op zoek gingen naar de vooroordelen in tekst-naar-beeld generatoren. De workshop was onderdeel van de randprogrammering bij de tentoonstelling *'Vrouwen van Amsterdam – een ode'*.

Voor het *Cinekid Media lab* werd *Blik op je toekomst* ontwikkeld, een knutselactiviteit die kinderen laat nadenken over zichzelf, hun digitale wereld én toekomst. Het *JEF jeugdfilmfestival* uit België bezocht het Media Lab en koos de workshop om onderdeel te worden van het Antwerpse programma in februari 2026.

⁴⁰ Lees meer over de uitkomsten van de [Future Matters Hackathon](#)

5. Communicatie

Waag streeft ernaar zoveel mogelijk mensen te betrekken bij haar missie en activiteiten. Waag werkt daarbij aan zichtbaarheid als expert en opinieleider, om zo invloed uit te oefenen op het publieke debat, maatschappelijke transities en beleid.

Publiek debat

De ontwikkelingen rondom de inauguratie van Trump en de Nederlandse verkiezingen brachten kansen om Waag en haar expertise zichtbaar te maken in het publieke debat. De campagne *#MakeSocialsSocialAgain*⁴¹ werd gelanceerd met de oproep om actief in te zetten op alternatieve sociale media. Partners organiseerde hun eigen activiteiten, met een centraal platform en gezamenlijke communicatie-inspanningen.

In aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen is met partners opgetrokken om politici én stemmers te attenderen op thema's als digitale autonomie, inclusie en infrastructuur⁴². Ook zijn de verkiezingsprogramma's geanalyseerd om te zien in hoeverre de aanbevelingen terugkwamen⁴³. Samen met Amnesty International, Open State Foundation, PublicSpaces en SETUP is een verkiezingsdebat georganiseerd tijdens *Dutch Design Week* over de digitale samenleving. Na de verkiezingen is vervolgens gelobbyd bij de informateur voor verantwoorde digitalisering⁴⁴, AI⁴⁵ en investeringen in de digitale publieke ruimte⁴⁶.

Door actief deel te nemen aan het publieke debat is het aantal externe vermeldingen verdubbeld en het aantal websitebezoekers met 53% toegenomen ten opzichte van 2024.

Woordvoerders

De grotere vraag naar bijdragen in het publieke debat heeft niet geleid tot meer zichtbaarheid van andere woordvoerders dan Marleen. Net als in 2024, was ongeveer 30% van de externe vermeldingen er een met Marleen. Andere collega's zijn (nog) minder in staat om op last-minute mediaverzoeken in te gaan. Bij spreken op externe evenementen is wel verbetering zichtbaar.

Journalistieke residentie

Het *Fonds BJP* ondersteunt journalisten met subsidies en beurzen voor journalistieke (onderzoek)projecten. Waag nam deel aan het programma met een residentieplek en begeleiding, met als resultaat een grote publicatie in het Parool⁴⁷. Waag zet de samenwerking met Fonds BJP voort met een nieuwe residentie in 2026.

Practice what you preach

In lijn met haar missie zet Waag voor haar communicatieactiviteiten in op tools en kanalen die mens en maatschappij vooropstellen.

Mastodon

Het aantal volgers stijgt flink en is met 64% toegenomen ten opzichte van 2024. Het aantal gebruikers van Mastodon via de eigen server staat op 521. De helpdesks die zijn georganiseerd hebben veel informatie opgeleverd: (potentiële) gebruikers zijn 35-60 jaar oud, cultureel en

politiek geïnteresseerd, kritisch tegenover big tech en merendeels hoogopgeleid.

Uit ervaring blijkt dat posts veel interactie krijgen: op Mastodon huist een kritisch, betrokken en constructief publiek dat meedenkt en -maakt. Het moderatiewerk valt mee; het beperkte aantal gebruikers en het merendeel geverifieerde, gemotiveerde deelnemers helpt daarbij. Er lijkt ook sprake van lokale aantrekkingskracht: Waag's server trekt ook mensen die nooit eerder op sociale media zaten, maar het nu aandurven omdat ze de organisatie kennen en vertrouwen. Tot slot dragen sommige gebruikers ook financieel bij voor het in stand houden van deze dienst.

Listmonk

Sinds de overstap naar Listmonk heeft Waag haar nieuwsbrieven en de bijbehorende database met subscribers in eigen beheer, zonder tracking van ontvangers. Hoewel de lijsten met subscribers flink blijven groeien, biedt de tool weinig inzicht in de prestatie van specifieke nieuwsbrieven. Waag onderzoekt hoe dat inzicht verbeterd kan worden.

Pretix

Sinds 2025 is de kaartverkoop voor evenementen in eigen beheer, met de privacy van bezoekers gewaarborgd. Het gebruik van Pretix betekent ook een professionaliseringsslag: een betere ticketshop herkenbaar als Waag, plus formeel inchecken op locatie.

Om evenementen voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk te maken, is de samenwerking met Stadspas weer opgepakt. Ook is het aanmeldproces voor *WeArePublic*-leden toegankelijker ingericht (direct reserveren via hun platform). Daarbij is het altijd een optie voor mensen die krap bij kas zitten om per mail een gratis ticket aan te vragen: een financiële situatie kan en mag geen belemmering zijn om deel te nemen.

Overige kanalen

Naast Mastodon is Waag ook actief op LinkedIn, Instagram en Bluesky. Met name via LinkedIn worden veel mensen betrokken bij de missie. Hoewel dit platform niet voldoet aan de voorwaarden die het Public Stack-model stelt aan technologie, is gekozen om hier actief te zijn, tot zich een alternatief aandient. Hetzelfde geldt voor Instagram. Bluesky stond op een laag pitje, omdat op het onderliggende federatieve en open AT-protocol slechts één Amerikaans bedrijf - Bluesky zelf - actief was. Inmiddels is dat veranderd en wordt Bluesky actiever ingezet.

Kennisdeling

De kennis over het gebruik van alternatieve platforms en tools wordt, waar mogelijk, overgedragen via artikelen, workshops en externe netwerken. Zo was het meest gelezen artikel *15 apps die beter zijn voor je privacy en welzijn*⁴⁸. Juist onder communicatieprofessionals nam de behoefte aan kennis en tips om minder afhankelijk te worden van big tech toe. Volgens *Cultuurmarketing* was het meest gelezen artikel op hun platform in 2025 *Culturele organisaties: is het tijd om big tech te verlaten?*⁴⁹, gepubliceerd in aanloop naar een online workshop van o.a. Waag via datzelfde platform aan 120 marketeers uit Nederland en België. Ook ontving Waag tijdens de *Dag van de Communicatie* van de Gemeente Amsterdam communicatiemedewerkers voor een workshop over de inzet van alternatieve sociale media.

⁴¹ Lees meer over de campagne *#MakeSocialsSocialAgain*

⁴² Lees de *aanbevelingen* van Waag, PublicSpaces en Commons Network

⁴³ Lees de *analyse* van de verkiezingsprogramma's

⁴⁴ Lees de *oproep aan de informateur* om digitalisering hoog op de 'positieve agenda' te plaatsen

⁴⁵ Lees de *oproep om in te zetten op verantwoorde AI*

⁴⁶ Lees de *oproep van TheNextSocials*

⁴⁷ Lees het *artikel in het Parool* over Waag's TextileLab

⁴⁸ Lees het artikel *15 apps die beter zijn voor je privacy en welzijn*

⁴⁹ Lees het artikel *Culturele organisaties: is het tijd om big tech te verlaten?*

Bereik

Het totale bereik in 2025 via de onlinekanalen was ongeveer 1,3 miljoen (website, nieuwsbrieven, Mastodon, LinkedIn, Instagram).

Online community in cijfers:

Website	212.641 bezoekers	(+53%)*
Nieuwsbrieven	13.826 ontvangers	(+44%)*
Sociale media	25.083 volgers	(-36%)**

* Groeipercentages ten opzichte van 2024.

** Het negatieve groeipercentage bij volgers op sociale media is het gevolg van het besluit om Twitter/X niet meer te gebruiken, terwijl dat platform in 2024 nog wel werd meegeteld. Als Twitter in 2024 niet wordt meegerekend, is het aantal volgers op sociale media in 2025 met 22% toegenomen.

Het bereik gaat verder dan alleen de eigen kanalen. Alles wat wordt ontwikkeld wordt open source beschikbaar gesteld, juist ook om dit mogelijk te maken. Regelmatig worden Waag’s publicaties, tools en modellen door andere partijen gebruikt. Daarnaast zijn Waag-collega’s veel in gesprek met externen (ambtenaren, politici, bedrijven, publieke instellingen, media, etc.) en dragen we zo Waag’s missie steeds verder uit.

Een bijzondere vermelding verdient de lancering van het *Open Research Portal* van de gemeente Amsterdam. Een initiatief van de co-founder van Waag, Caroline Nevejan (in 2025 met de positie Chief Science Officer gemeente Amsterdam) dat resultaten van al het onderzoek dat in de stad plaats vindt als een resource deelt met de samenleving. Waag is partner in deze portal en heeft hier al 27 verschillende publicaties van haar werk gedeeld. Variërend van de *routekaart voor democratische technologie* tot het *handboek publiek civiele samenleving*.

Voorbeelden:

- Het AWTI-adviesrapport gebruikt Waag’s vormen van weerbaarheid, zoals beschreven in de vernieuwde onderzoeksagenda (impact bij Tweede Kamer, RVO);
- Bezoeker van Staat van het Internet heeft de lezing (die op Peertube gepubliceerd is) doorgestuurd naar de leden van Volt in Wageningen;
- Werknemers van Triodos Bank kregen via het intranet van een collega die Waag bezocht de aanbeveling om de Digitale Detox Meditatie van Waag te doen tijdens teamoverleg.

Betaalde promotie

Met betaalde promotie via externe kanalen is een extra bereik van ongeveer 2 miljoen gerealiseerd. Deze advertenties en drukwerk werden ingezet voor Waag Open, de Staat van het Internet, de PublicSpaces conferentie en Hyperlink.

Daarnaast heeft Waag de samenwerking met het Culturele Wallen-collectief voortgezet, om gezamenlijk de culturele positionering van het Wallengebied te versterken. Onderdeel van de samenwerking is een maandelijkse laddercampagne in het Parool en Trouw.

In de media

Er werd in de media ongeveer 370 keer over Waag geschreven of gesproken, een verdubbeling van het aantal publicaties t.o.v. 2024. Daarbij is ook de zichtbaarheid van de merknaam Waag Futurelab verbeterd: waar in 2024 de naamsvermelding van Waag in 60% van de publicaties correct was, is dat in 2025 90%. Dat is een mooi resultaat van het woordvoerdersprogramma en een professionaliseringsslag van medewerkers in hun rol als ambassadeur.

Een greep uit de publicaties:

- NOS Met het oog op Morgen: [Hoe moet Europa zich verhouden tot nieuwe tech-ontwikkelingen in Amerika?](#)
- Trouw: [Zo kan Europa de teugels overnemen van de Amerikaanse techgiganten](#)
- VPRO Tegenlicht: [Zo bevrijd je je smartphone van Big Tech volgens Marleen Stikker](#)
- NRC-podcast Het uur: [Internetpionier Marleen Stikker over de gevaren van Big Tech](#)
- Volkskrant: [Is het nú dan echt tijd om afscheid te nemen van Insta en X? ‘Over vijf jaar is big tech niet meer dominant’, voorspelt Marleen Stikker.](#)

- BNR Nieuwsradio: [Consequenties aan macht die we big tech geven: ‘Je kunt niet meer naïef zijn’](#)
- Parool: [Halsema krijgt vanwege 750 jaar Amsterdam een speciaal jasje – en het wordt op de Nieuwmarkt en de NDSM gemaakt](#)
- Een Vandaag: [Wie bepaalt de route op Google Maps? Giethoorn ‘veranderde’ van plek op de kaart](#)
- NRC: [Hoe de politieke partijen over sociale media denken.](#)

Bijlage 1. Projecten

Waag voert ieder jaar een groot aantal projecten uit. Deze zijn geborgd in het beleidsplan en de onderzoeksagenda’25-’28. De looptijd van de projecten varieert sterk, van enkele weken tot soms vijf jaar. Hieronder het overzicht van alle projecten waaraan gewerkt is in 2025.

Publieke technologie

Algo-Lit	waag.org/nl/project/algo-lit
Algo-Resist	waag.org/nl/project/algo-resist
Algo-Rights	waag.org/nl/project/algo-rights
Atelier	waag.org/nl/project/digital-deal
Balanced Choices	waag.org/nl/project/balanced-choices
CATRIN	waag.org/nl/project/catrin
CIIC	waag.org/nl/project/ciic
Digit-Able	waag.org/nl/project/digit-able
Digital Deal	waag.org/nl/project/digital-deal
Digitale tools voor gemeenschapseconomie	waag.org/nl/project/digitale-infrastructuur-voor-de-gemeenschapseconomie
EXCENTRIC	waag.org/nl/project/excentric
HAMLET	waag.org/nl/project/hamlet
Human AI collaboration for Quantum Technologies	waag.org/nl/project/mens-ai-samenwerking-voor-kwantumtechnologie
Imagining Public Connectivity	waag.org/nl/project/imagining-public-connectivity
Lokale verbindingen	waag.org/nl/project/lokale-verbindingen
Masterclass Netpolitiek	waag.org/nl/project/masterclass-netpolitiek-2025
MEENT	waag.org/nl/project/meent
Meshnetwerken voor noodcommunicatie	waag.org/nl/project/nodenet
Meshtesting developing use cases	waag.org/nl/project/meshtesting
Mobifree	waag.org/nl/project/mobifree
Nieuw plan voor werk	waag.org/nl/project/nieuw-plan-voor-werk
NWA Routemanagement AI & Big Data	waag.org/nl/project/ondersteuning-nwa-route-waardecreatie-door-verantwoorde-ai-en-big-data
Public Nodes	waag.org/nl/project/public-nodes
PublicSpaces conferentie	waag.org/nl/project/publicspaces
The Trouble with Labour	waag.org/nl/project/trouble-labour
Trust-Based Banking	waag.org/nl/project/trust-based-banking

Regeneratieve technologie

100% Amsterdams textiel	waag.org/nl/project/100-amsterdams-textiel
Amsterdecks onderhoud	waag.org/nl/project/amsterdecks
AQUA MOTION	waag.org/nl/project/starts-aqua-motion
Regenerative Technologies	waag.org/nl/project/designing-regenerative-technologies

DreamWeaveFactory	waag.org/nl/project/dreamweavefactory
Local Color	waag.org/nl/project/local-color
S+T+ARTS4WaterII	waag.org/nl/project/starts4waterii
Van tegel tot (verf)tuin	waag.org/nl/project/van-tegel-tot-verftuin
Voice	waag.org/nl/project/voice

Grip op vernieuwing

Co-creatie Voedselpark Amsterdam	waag.org/nl/project/voedselpark-amsterdam
Enforce	waag.org/nl/project/enforce
ExpACT	waag.org/nl/project/expact
Hollandse luchten	waag.org/nl/project/hollandse-luchten
Human Values for Smarter Cities	waag.org/nl/project/human-values-smarter-cities
Kenniscloud 2.0	waag.org/nl/project/kenniscloud-20
MeentCoop	waag.org/nl/project/meentcoop
NWA Routemanagement Smart Liveable Cities	waag.org/nl/project/nwa-route-smart-liveable-cities
Participatieve houtstookpilot	waag.org/nl/project/pilot-houtstook-meten
Werkplaats voor de toekomst	waag.org/nl/project/werkplaats-voor-de-toekomst
Wetenschap in de wolken	waag.org/nl/project/wetenschap-de-wolken

Planetaire verbeelding

3Package Deal Bio Art & Design	waag.org/nl/project/3package-deal-bio-art-design
Closing the Loop	waag.org/nl/article/closing-loop-starts-prize-excellence-pathways
More-than-Planet	waag.org/nl/project/more-planet

Vaardigheden voor de toekomst

BioHack Academy	waag.org/nl/project/biohack-academy
Critical ChangeLab	waag.org/nl/project/critical-changelabs
Escape Fake	waag.org/nl/project/escape-fake
Fab Academy	academy.waag.org/programme/fab-academy
Fabricademy	waag.org/nl/project/fabricademy
Future Matters Hackathon	waag.org/nl/article/mbo-studenten-ontwerpen-het-sociale-platform-van-de-toekomst
Maakschap Amsterdam	waag.org/nl/project/maakschap-amsterdam-duurzaam-circulair
PULSE-ART	waag.org/nl/project/pulse-art
Quantum Inspire	waag.org/nl/project/quantum-inspire
Techkwadraat	waag.org/nl/project/techkwadraat
Tracks4Crafts	waag.org/nl/project/tracks4crafts

Overige projecten

Culturele Wallen	waag.org/nl/article/nieuw-collectief-culturele-wallen-benadrukt-creatieve-hart-van-de-stad
Professor of Practice	waag.org/nl/article/marleen-stikker-benoemd-tot-professor-practice-aan-hva

Bijlage 2. Samenwerkingen met kunstenaars

Alessia Talò	alessiatalo.com
Amber O’Kelly	class.textile-academy.org/2026/amber-okelly
Ana Maria Gomes Lopez	anamariagomezlopez.info
Anastasia Eggers	anastasiaeggers.com
Antti Tenetz	www.tenetz.com
Arcangelo Constantini	www.arc-data.net
Arthood Collective	arthoodcollective.com
Centre for Genomic Gastronomy	genomicgastronomy.com
Esther Polak	www.polakvanbekkum.com
Flora Houldsworth	www.florahouldsworth.com
Ines Announ	redressdesignaward.com/alumni/ines-announ
Ioana Lupascu	en.artoffice.info/kunstenaar/ioana-lupascu/portfolio
Ioana Vreme Moser	www.ioanavrememoser.com
Johanna Schründer	johannaschruender.de
Katharina Mischer	mischertraxler.com
Kexin Hao	howkexin.com
Kurina Sohn	kurinasohn.com
Leanne Wijnsma	yeast.computer
Lukas Engelhardt	lukasengelhardt.net
Luna Maurer	lunamaurer.com
Maddie Olsen	maddieolsen.com
Marc Vilanova	marcvilanova.com
Margherita Soldati	margheritasoldati.com
Maya Minder	mayaminder.ch
Michael Pinsky	www.michaelpinsky.com
Michèle Boulogne	www.micheleboulogne.com
Neal White	nealwhite.org
Niels Schrader	minddesign.info
Penelope Cain	penelopecain.com
Radical Data Collective	radicaldata.org
Rein van der Woerd	rein.computer
Riangelo Christie	rosetories.nl/makers/riangelo-christie
Roel Backaert	www.roelbackaert.com
Roos Groothuizen	roos.gr
Rosa Smits	www.rosasmits.com
Sam Bennett	therealsambennett.com
Soil Assembly	soilassembly.net
Špela Petrič	www.spelapetric.org
Sunjoo Lee	sunjoolee.com
Territorial Agency	www.territorialagency.com

Colofon

Uitgave

Waag Futurelab, april 2026

Redactie

Tamar ter Steege & Bart Tunnissen

Vormgeving

Bas van Druten

Bezoekadres

Waag Futurelab
Nieuwmarkt 4
1012 CR Amsterdam

Postadres

Sint Antoniesbreestraat 69
1011 HB Amsterdam
T +31 (0)20-5579898

Kamer van Koophandel
KvK nr. 41214445
RSIN: 804011266

ANBI-gegevens

Stichting Waag Society (Waag Futurelab) is opgericht op 1 december 1994. De stichting heeft een ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instellingen). Haar werkzaamheden dienen een algemeen belang en kennen geen winstoogmerk.

Gepubliceerd onder Creative Commons Licentie: CC 4.0 BY-NC-SA

waag **futurelab**